

A SÍR, HOL NEMZET SÜLLYED EL...

*Odahaza megkezdték Móra Ferenc munkáinak összkiadását. Az 1920-ban írott művek közül természetesen hiányzik „A sír, hol nemzet süllyed el...” című írás, ez ugyanis nem illik abba a Móra-portréba, amit a népi demokrácia kialakított róla. A kérdéses írást alább közöljük.**

Atadták a magyar békefeltételeket. Debrecen, Csaba, Gyula, Mohács, Pécs a miénk. Elvész: Nagyvárad, Arad, Szatmár, Nagykároly Sopron, Pozsony, Kassa, Temesvár. Budapesttől északra 30 kilométer, Szegedtől délre 8 kilométer a határ. 35 ezer főből állhat a magyar hadsereg. Az antant a Magyar Állammal köt szerződést.

Az ítélethirdetés megtörtént, és halálra szól. Kínos és gyalázatos halálra, amely kimondhatatlanul embertelenebb, mint amilyennel a középkor hordáit letörölték a népek táblájáról. Az avarokat kardélre hányták, a keleti gótokat egy lábíg levágták, a vandálokat az utolsó csecsszopóig kiirtották. Vad idők emberséges törvénye volt a gyors kivégzés. Magyarország halálos ítéletén rajta van a nyugati kultúra bélyege. Csak a lábait és a karjait vágták le, csak a szeméit szúrták ki, csak a nyelvét szaggatták ki, csak a gerincét roppantották szét, csak a mellkasát horpasztották be, de a torkát nem vágták át, és a szívét nem szúrták keresztül. Tud lélegezni egy darabig, és szíve szivattyúzhatja

Móra Ferenc mellképe, 1926 (a kép szerzője ismeretlen)

a maradék vért. Elélhet tíz, húsz, talán harminc évig is, míg utolsó lélegzetvételével és utolsó csepp vérével lefizeti a hadisarcmilliárdok utolsó fillérért. A népek önrendelkezési joga is biztosítva van az irtózatossá számára, amelyhez foghatót nem találni a történelem panoptikumában. Tehet magával, amit akar. Tetszése szerint követhet el öngyilkosságot, éhen halhat, visszatarthatja lélegzetét, vagy keresheti a megváltó megfűlést az anarchia mocsarában. Van annyi mozgási szabadsága, hogy odáig elhempereghessen. Ő, a bírák ítélete szigorú, de humánus. A huszadik században élünk, nem a tizedikben. Európa bölcsei ültek törvényt, nem a kafferek esőcsináló aggastyánai.

Csak a sírt ásták meg, amelybe egy nemzetnek bele kell süllyedni, mert élete elviselhetlenebb lett a halálnál – de kezeiket mossák az igaznak véréből.

Lehet azonban, hogy még ezt is fölöslegesnek tartják. Azt hiszik, ők a végzet emberei, s mint azok, ridegek és közömbösek. Voltak-e könnyeik az áldozat számára az ítélet kihirde-

* Móra Ferencnek ez az írása az Amerikában megjelenő Katolikus Magyarok Vasárnapja c. folyóirat 1981. szeptember 13-i számában (88. évf., 34. sz.) jelent meg.

tésekor, arról nem szólnak a hírek, amelyek még hézagosaak, és adósak a részletekkel. Különben mindegy, mi történt és hogyan történt. Az is egészen egyre megy, hogy néhány kilométerrel szűkebb-e vagy tágasabb-e a határ, mint vártuk, s két-három vármegyével kevesebb van-e Shylock mérlegén. Akit a Golgotára visznek megkötözötten, magával tehetetlen rabot, minek olvasná az meg a stációkat, s akinek vállán a kereszt, amelyen ki kell szenvednie, jutnak-e annak eszébe megszámolni a körmei alá szúrt töviseket? A részletek a detailfestőkre tartoznak, akik meg fogják örökíteni a párizsi nagy rablót, a mi dolgunk csak följegyezni a napot, amelyen elvéreztetett, hogy a magyar föld ezután árvácskákat nyisson fiai kalapja mellé, s a magyar lány ezután csak feketepántlikát fonjon a hajába, s örökre gyászfátyol feketélljen a cigány hegedűjén, amely ezer esztendő legnagyobb halottját siratja. A mi dolgunk csak minden idevaló szívet megütni a döbbenetes ítélettel, amely hozatott az emberiség nevében megmásíthatatlanul s föllebbezhetetlenül...

Hová, kihez, mivel fellebbezzünk, mi, Isten szegényei, akiket mosogatórongy gyanánt hajtottak a győzelmi tor asztala alá? A népek szemében, amikor körülveszik a sírt, hol nemzet süllyed el, nem ül gyászkönyv. Minden népnek elég a maga baja, mindenütt az alvilág meglazult láncú démonai dübörögtenek a földet. Ki hallaná meg a mi szemérmes jajszavunkat és tompa hörgésünket ebben az infernalis kórusban? S mi van még igazunk, amit bele nem harsogtunk, mi van még mentségünk, amit bele nem sírtunk, mi van még vádunk, amit bele nem égettünk Európa süket fülébe? Elmondjuk ezredszer, hogy ezer éven át magyar testekből épült a bástya, amelyen a Nyugatot ostromló Kelet hullámai megtörttek? Elmondjuk, hogy a Nyugat leányai csak azért fonogathatták évszázadokon át csöndes meseszó mellett a kendert, és a Nyugat férfiai csak azért hasogathatták évszázadokon át a teológia szórszárait, mert itt évszázadokon át virrasztott a magyarság? Elmondhatjuk, hogy a magyar lélek olyan tiszta a háború mocskától, mint a karácsonyi terítő az Isten asztalán, s hogy a gonosztevőket, akik fölgyújtották a világot, senki sem utálta úgy, mint a saját vezetőitől gúzsba kötött, felpéckelt szájú, csapra ütött vérű magyar nép. Mosogassuk magunkat a forradalom üszkétől, kormától, hitelünk rá, hogy tűzön, véren keresztül az élet-öszön kerestette velünk a menekülés útját, mint a kopók hajszolta vaddal? Mutogassuk rongyainkat, kifosztottságunkat, mindenkitől való megcsalatottságunkat, rabló hordák pernyés lábnyomát, akik nemzeti és magánjavaink leltárából csak egy kincset hagytak meg: a gyűlöletet.

Délibábok gyermeklelkű nemzete, aki bizakodásod várát mindig futó habokra építetted, és reményeid köteleit homokból fontad, az első perctől tudhattad, hogy vesztett pered van a győzők areopágja előtt, akik köntösödre kockát vetettek,

mielőtt a vádlottak padjára kerültél volna. El kellett veszned, nem a bűneid miatt, amelyekkel csak tenmagadat sorvasztottad, de elleneid közül senkiben kárt nem tettél; nem az érveid gyöngesége miatt, amelyek meg nem mérettek, meg sem hallgattattak; nem az erőd félelmissége miatt, melyből sokkal többet eltékozoltak a háború vérpadján, semhogy a világ békéjét megzavarhattad volna vele; neked el kellett veszned, mert elvesztetted a háborút, s míg a háború törvénye marad az emberiségnek, addig érvényben marad a Brennus törvénye is: jaj a legyőzötteknek! A wilsoni igék selyem árca alatt az a halálfejes igazság, a dermesztő medúza, amelynek tekintete elől nincs menekvés. Itt nincs apelláta és nincs fórum se, amelyhez ma a magyarság fellebbezhetne. A nyöszörgő alázatnak itt többé csakugyan nincs helye, mint a meztelen kézzel az egész világot fenyegető kalandori gógnak. A testvértelenség jégszigetére szorult magyarságnak a világ számára csak ez a mondanivalója lehet:

– Íme, az én testem és vérem, vegyétek és egyétek, mert erőim megfogyatkoztak ma, és tehetetlen vagyok, mint a bárány a farkasok között. Kényre-kedvre kiszolgáltatva túrnóm kell, hogy osztozzatok rajtam, és széttörjétek az idő, az Isten és a dolgok végzetszerű szükségességének ezeréves művét. De ne felejtsetek el, ti igazlato bírák, ti bölcs és tudós államférfiak, ti bűvárai a történelemnek és a népléleknek, hogy tíz évszázad óta sok volt a halálra ítélt nemzet Európában, de egyet sem sikerült kivégezni. A zsarnok Habsburg Gessler gazdája tomboló dühvel hirdette: „eltörölöm Svájcot”, és Svájc ma is a szabadság fellegvára. Királyok és pápák évszázadokon át felkoncolva tartották az olasz félszigetet: az itáliai unita európai nagyhatalom gyanánt támadt föl. Pitt kijelentette az angol parlamentben, hogy Franciaország üres folt lesz a térképen, s Franciaország ma nagyobb, mint Pitt idejében volt. Lengyelország háromszor került terítékre idegen dinasztiák asztalán, s a lengyel köztársaság ma nagyobb, mint valaha volt a lengyel királyság. Tudjátok meg, Európa népei, hogy ti csakugyan a végzet eszközei vagytok, és abban a pillanatban, amelyben taglótok lesújtott a történelmi Magyarországra, megszületett az az egységes magyar nemzet, amelyet eddig mi magunk sem ismertünk. Medea katlanából, amelybe beledobáltatok széttagolt tetemeinket, megfiatalodva fogunk kikerülni. Ami beteg és veszendő volt bennünk, ki fog égni belőlünk; ami újjászületik, duzzasztó erő lesz, és mindent merő elszántság. Ti kioltottátok felettünk a napot – magatokra vessetek, ha ezután a villám fog nekünk világitani! Addig pedig, míg újra kinő levágott kezünk, addig mi leszünk Európa lelkiismeretének hazajáró lelke, mi leszünk a lidérc, a boszorkánynyomás. Ha a világnak örömnépe lesz, azon mi is megjelenünk, tisztességtudóan, illedelmesen, de csonkán-bonkán, sebekkel, melyek vérsírása soha el nem

áll. Ha az emberiség gyászmisét tart, azon is ott leszünk, lehajtott fejjel és töviskoszorúsan, mi leszünk a feszületen a megfeszített. Ne féljete, mi nem leszünk nihilisták, mi nem dolgozunk pokolgépekkel, mi szegények vagyunk, nekünk nem lesz guruló aranyunk a merényletek művészetére, nekünk sokáig nem lesz más fegyverünk, mint a szenvedések könnye, de az égetni fogja a világ szabad népeinek lelkét, mint a vitriol. Mi nem akarunk Európa tűzfészke lenni, míg sötétben és éhen kell dideregnünk a megtépett fészekben, amelynek utolsó pihéjét is elrabolták – nekünk elég lesz any-

nyi, hogy szerte a világon, ahol boldog emberek imádkoznak, amikor ezt a szót kiejtik, „mártír”, mindig hozzágondoljuk azt, hogy „magyar”. Mi koldusország leszünk, nekünk nem telik költséges diplomáciára, de a mi nagykövetünk, a részvét, ott fog lakni a világon minden nép szívében, amely nem visel láncot.

Íme, ez az, amit vesztőhelyünk széléről üzenünk kell annak a világnak, amely kilökött bennünket magából, és íme az imádság, amelyre mátol fogva minden magyar anyának tanítania kell már a gügyögő gyermeket is:

Hiszek egy Istenben, akinek egyforma gyermekei minden népek,
de legkedvesebbek a megostorozottak és fölfeszítettek.

Hiszek a magyar vérben, amely ezer év óta csorog e földre bűnösen és ártatlanul,
de mindig megtermékenyítően, s csudatevővé szentelte azt,
mint Krisztus vére a legendák aranykelyhét.

Hiszek a magyar szívben, amely szilajnak és keserűnek teremtett,
de képesnek a legnagyobb áldozatra is, ha hazájáért kell azt hozni:
az egymásnak való megbocsátásra.

Hiszek a természetben,
amely védőhegyek peremével vette körül az Alföld aranytányérját,
és amit elemek hatalmával egybekovácsolt,
nem engedi azt szétbontani emberi praktikáknak.

Hiszek a televényben, amely fehér kenyérrel etette a hegyek népét,
és hiszek a hegyekben, amelyek a rónákra küldik kövérítő iszapjukat.

Hiszek a vizekben, amelyek nem folynak visszafelé hatalmaskodók parancsszavára,
és ezer év magyar vérével és verejtékével mosták mélyre ágyaikat.

Hiszek a kövekben, melyekből Pozsony és Kassa, Kolozsvár és Arad épültek,
s melyek mindegyikére a magyarság époszának strófái vannak felkarcolva.

Hiszek a szelekben, amelyek a szívükfosztott Kárpátokból
el fogják hozni az eltépettek sóhajos jajszavát,
s el fogják nekik vinni a testefosztott szív evangéliumát.

Hiszek a holtakban, akik, ha kell, Csaba vitézeivel fognak visszatérni a hadak útján,
és hiszek az élőkben, akik ha a tett kürtje szól,
el fognak menni a hadak útján.

Hiszek az egy magyar hazában, oszthatatlanságában,
feltámadásában és örök életében. Amen

(1920)